

ПРАВНА АРГУМЕНТАЦИЈА И ОБРАЗЛОЖЕНИЕ НА ПРЕСУДИТЕ: барања на Европската Конвенција за човековите права

др Мирјана Лазарова Трајковска

Скопје, 6 ноември 2019

Зошто потребата од оваа тема

- ▶ Европската комисија укажува на потребата од системски подобрувања на квалитетот на правдата, преку **зголемено аргументирање** и **транспарентност на судските пресуди**, како и **зголемено и доследно користење на праксата на ЕСЧП** и **на повисоките домашни судови**.
- ▶ ЕСЧП во судската пракса посочува на право на образложена пресуда. (Atanasovski I Stoilkovska)
- ▶ Примената на **основните категории на правната логика** и **правилната примена на аргументите** се клучен услов за квалитетни и издржани пресуди.
- ▶ Правото на образложена пресуда има за цел да го заштити граѓанинот од каква било арбитрерност и произволност при постапувањето на домашните судови.
- ▶ Пресудите мора да содржат **причини** кои се доволно **јасни** и **аргументирани** за да одговорат на материјално-правните и формално-правните аргументи на засегнатите страни во односната постапка.

ЦЕЛИ НА ОБУКАТА

- ▶ Развивање вештини во кои централно место има **дијалектичкиот приод** за правна дискусија преку која треба **да се реши спорот на рационален начин**.
- ▶ Ја афирмира оправданоста на **одлуките од правен карактер** врз **формални, материјални и процедурални основа**, вклучувајќи и алатки за анализи и дискусија.
- ▶ **Подигање свест** за важноста на **правилното структурирање и образложување на пресудите**, соодветна примена на правото на ЕСЧП, ефективна заштита на правата и слободите на граѓаните на национално ниво.
- ▶ Успешна и ефикасна **примена на праксата на ЕСЧП** во националниот правен поредок и **пишување на пресудите на начин кој е во согласност со клучните структурални елементи на пресудите на ЕСЧП**, од аспект на образложението и правната аргументација.

Зошто е важно правото на образложена судска одлука

- ▶ Се обезбедува стабилна основа за **владеење на правото**,
- ▶ **Клучен дел** на **правото на правично судење** како во кривичниот така, во граѓанскиот контекст и во управните постапки,
- ▶ Заради градење и чување на **угледот на судството**,
- ▶ **Унапредување на јавната доверба** во судското одлучување,
- ▶ Добро образложена судска одлука им помага на страните во постапката да ги оценат и **да ги искористат сите права на таа одлука да се жалат**,
- ▶ Се избегнува произволноста и арбитрерноста во одлучувањето,

Образложена пресуда

- а) дава одговор на **прашањата од одлучувачко значење за предметот** (Mugoša против Црна гора),
- б) подробно образложение кај предмети **каде законот не е доволно јасен** (Milojević против Србија),
- в) подробно **образложение онаму каде фактичката сосостојба не е јасна или доследна** (Hirvisaari против Финска, Atanasovski против Р.Н.Македонија)
- г) се води сметка за **специфичностите на правниот систем** (Taxquet против Белгија)
- д) **помалку подробни образложенија на апелационите судови** кога пресудите на **основните судови се добро обработени** (Garcia Ruiz против Шпанија)

Вовед во правото на образложена судска одлука

- ▶ **Правото на државата да избере одреден судски систем**, надвор од целта на супервизијата која ја има ЕСЧП на европско ниво, (*Achour v. France* [GC], no. [67335/01](#), § 51, ECHR 2006-IV).
- ▶ Улогата на ЕСЧП не е да ја ревидира релевантната легислатива *in abstracto*. (*N.C. v. Italy* [GC], no. [24952/94](#), § 56, ECHR 2002-X).
- ▶ Членките на Конвенцијата уживаат **слобода во изборот на средствата** со кои обезбедуваат дека судските системи се усогласени со барањата на член 6.
- ▶ ЕСЧП мора да утврди **дали постапките на националните судови во целина биле фер** (*Edwards v. the United Kingdom*).

Член 6 став 1:

1. Секој има право правично и јавно, во разумен рок, пред независен и непристрасен со закон воспоставен суд да бидат разгледани и утврдени неговите граѓански права и обврски или основаноста на какви било кривични обвиненија против него. Пресудата се изрекува јавно, а новинарите и публиката можат да бидат исклучени за време на целата или на дел од постапката во интерес на моралот, јавниот ред или националната безбедност во едно демократско општество, кога тоа го наложуваат интересите на малолетник или заштитата на приватниот живот на страните во спорот, или кога тоа судот го смета за неопходно затоа што во посебни околности публицитетот би можел да им нанесе штета на интересите на правдата.

- ▶ Правото на правично судење представува **процесно право** кое суштински ги **гарантира сите материјални права**,
- ▶ Правото на образложена судска одлука не е експлицитно формулирано во текстот на член 6,
- ▶ Правото на образложена судска одлука **представува клучна компонента на правичност на расправата** која се заснова на праксата на ЕСЧП.

Применливост на образложена пресуда во граѓански контекст

Приватни, материјални права кои потпаѓаат под член 6 став 1:

- ▶ **Право на имот** (Ruiz Torija против Шпанија, Suominen против Финска, Tatishvili против Русија);
- ▶ **Право на надомест** (García Ruiz против Шпанија, Kukkonen против Финска, Sakkoroulos против Грција);
- ▶ **Права поврзани со запослување** (Bufferne против Франција, Milojević против Србија).
- ▶ **Права кои зависат од управна постапка** (Tatishvili против Русија),

Нематеријални права кои спаѓаат под член 6 став:

- ▶ **Право на „углед“** (Gorou против Грција)
- ▶ **Право на слобода на вероисповест** (Kuznetsov против Русија);
- ▶ **Права на затворениците**, како слободата на движење (De Tommaso против Италија);
- ▶ **Права поврзани со усвојување** (Wagner i J. M. W. L. Против Луксембург).

Судска пракса на ЕСЧП во граѓански предмети

- ▶ Н. против Белгија (жалба бр. 8950/80) пресуда од 30.11.1987 година
- ▶ RUIZ TORIJA против Шпанија (жалба бр.18390/91) пресуда од 16.12.1994 година
- ▶ HIRO BALANI против Шпанија (жалба бр. 18064/91) пресуда од 09.12.1994 година
- ▶ HELLE против Финска (жалба бр.20772/92) пресуда од 19.12.1997 година
- ▶ TATISHVILI против Русија (жалба бр. 1509/02) пресуда од 22.02.2007 година

Член 6 во контекст на кривична постапка

Дали се работи за обвинение или казна кои се по природа кривични, ЕСЧП разгледува три критериуми:

- ▶ i. **Правната класификација** на делото според националното право,
- ▶ ii. **Природата на самото дело**, и
- ▶ iii. Степенот на **тежината на казната** која му прети на лицето.

Ruotsalainen против Финска

Rivard против Швајцарија.

Право на образложена пресуда во кривична постапка

- ▶ Обвинетиот **ефективно да учествува во кривичната постапка,**
- ▶ **да се осигурат основи за правично судење** и води сметка за еднаквоста на оружјата меѓу обвинетиот и тужителот (види Rowe and Davis против Обединетото Кралство [GC], бр. [28901/95](#), § 60, ECHR 2000-II).
- ▶ Одлуките и пресудите на судовите мора адекватно **да ги опфатат причините на кои почиваат со цел да утврдат дека страните се сослушани и дека правдата била правилно управувана** (види Hirvisaari против Финска, бр. [49684/99](#), § 30, 27 септември 2001).
- ▶ Секој случај мора да се анализира во **светлината на специфичните околности на тој случај** (види Ruiz Torija против Шпанија, пресуда од 9 декември 1994, Series A no. 303-A, p. 12, § 29).

Право на образложена судска одлука во кривични предмети

- ▶ SALOV против Украина (жалба бр. 65518/01) пресуда од 6.09.2005 година
- ▶ TAXQUET против Белгија (жалба бр. 926/05) пресуда од 16.11.2010 година
- ▶ GOROU против Грција (бр. 2) (жалба бр. 12686/03) пресуда од 20.03.2009 година
- ▶ VIDAKOVIĆ против Црна Гора (жалба бр. 27524/06) пресуда од 24.05.2016 година
- ▶ MUGOŠA против Црна Гора (жалба бр. 76522/12) пресуда од 21.06.2016 година

MILOJEVIĆ I DRUGI против Србија (43519/07, 43524/07 i 45247/07) 12. јануари 2016

- ▶ Подносителите на жалбата биле вработени како полицајци кои биле обвинети за извршени различни кривични дела и биле отпуштени од работа врз основа на Законот за внатрешни работи (Член 45) иако подоцна се ослободени од обвинение, нивниот отказ останал на сила. Покренале со тужба парнична постапка. Врховниот суд заклучил дека пресудите со кои се ослободуваат во кривичната постапка како и непостоењето одлука во дисциплинската постапка не биле релевантни за отказот.
- ▶ Жалителите се жалеле дека отказот од работа го повредил нивното право на приватен живот од член 8 и дека одлуките на националните тела во врска со нивниот отказ биле произволни и дека не содржеле причини што е спротивно на член 6 став 1.
- ▶ Судот заклучил дека член 45, врз основа на кој подносителите на жалбите се отпуштени, не го задоволил условот на предвидливост кој е потребен за отпуштање како тоа би било во согласност член 8 став 2 од Конвенцијата и нашол повреда на членот 8 од Конвенцијата во поглед на првиот и вториот подносител на жалбата.
- ▶ Судот прво потсетил на своето утврдување во однос на недостатокот на квалитет на законските одредби врз основа на кои подносителите на жалбите се отпуштени и однесувањето на националните судови во примената на таквиот закон, па утврдил повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата.

Важноста на образложена пресуда

- ▶ **Владеене на правото и избегнување на абитрерност** (*mutatis mutandis*, Roche против Обединетото Кралство [GC], no. [32555/96](#), § 116, ECHR 2005-X).
- ▶ **Стекнување јавна доверба во праведна, објективна и транспарентна правда како столбови во демократско општество** (види Suominen против Финска, бр. [37801/97](#), § 37, 1 јули 2003, и Tatishvili против Русија, бр. [1509/02](#), § 58, ECHR 2007-I).
- ▶ Националните судови мора јасно да ги образложат основите на кои ги засновале своите пресуди.